

Európska centrálna banka

Európska únia
Európsky sociálny fond

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

APOS

Asociácia pre občiansku spoločnosť

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Informačná brožúra pre menej rozvinuté regióny o Európskom parlamente ako spolutvorcovi európskych verejných politík.

Táto informačná brožúra je súčasťou série materiálov, ktoré vznikajú v rámci projektu „Participácia ako kľúč k modernej verejnej správe“, ktorý realizuje Asociácia pre občiansku spoločnosť. Všetky užitočné informácie o projekte nájdete na webovej stránke www.oeuropa.sk. Cieľom projektu, je zvýšiť záujem širokej verejnosti vo vybraných slovenských krajoch o témy fungovania verejnej správy na Slovensku, ale aj v Európe. V sérii brožúr sa postupne dozviete o tom, ako fungujú európske inštitúcie, ako si volíme svojich zástupcov do Európskeho parlamentu, aký dopad na Slovensko majú európske politiky alebo aké sú hlavné princípy fungovania verejnej správy.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu v rámci operačného programu Efektívna verejná správa.

Základné informácie

Európska centrálna banka je vlastnená centrálnymi bankami všetkých krajín patriacich do Európskej únie. Každá centrálna banka krajiny EÚ má podiel na základom imaní ECB, preto sa dá o jednotlivých centrálnych bankách uvažovať ako o akcionároch. Výška podielu príspevkov závisí od počtu obyvateľov štátu a veľkosti hospodárstva. Suma, ktorou jednotlivé krajiny prispievajú sa upravuje každých 5 rokov alebo vždy, keď sa zmení počet členských štátov.

Zaujímavosťou je, že "len krajiny používajúce euro (spolu je ich 19) splácajú celý svoj podiel stanovený kľúčom na upisovanie základného imania ECB. Krajiny EÚ, ktoré majú vlastnú menu, naproti tomu splácajú len zlomok tejto sumy, a to 3,75 %. Na základnom imaní ECB sa podieľajú preto, lebo aj ony sú súčasťou Európskeho systému centrálnych bánk (ESCB), v rámci ktorého sú zapojené do niektorých rozhodovacích procesov ECB¹."

Sídlo Európskej centrálnej banky sa nachádza v Nemecku vo Frankfurte nad Mohanom.

ECB vedie prezident, ktorý je menovaný Európskou radou na funkčné obdobie 8 rokov. Aktuálne je prezidentkou ECB Christine Lagardová, ktorá bola zvolená do tejto funkcie 18. októbra 2019 a následne 1. novembra 2019 nahradila svojho predchodcu Maria Dragiho (prezidentom bol od 1. novembra do 31. októbra 2019). Christine Lagardová je bývalou generálnou riaditeľkou Medzinárodného menového fondu.

Európska centrálna banka zamestnáva viac ako 3500 zamestnancov z celej Európskej únie.

Hlavný cieľ

Hlavným cieľom je udržanie cenovej stability. Základom stability je rovnováha. Preto ECB má svoju vlastnú menovú politiku. Pre udržanie cenovej stability je dôležité dohliadať na infláciu. Miera inflácie by nemala byť príliš vysoká (hyperinflácia), ale ani príliš nízka (deflácia). Príliš vysoká inflácia má za následok prudké zvyšovanie cien tovarov a služieb a naopak deflácia spôsobuje síce znižovanie cien tovarov a služieb, ale zároveň je v obehú menej peňazí, čo môže spôsobiť napríklad znižovanie miezd zamestnancov.

Cieľom teda je udržanie inflácie na predvídateľnej a stabilnej úrovni 2%. Európska centrálna banka využíva rôzne nástroje na udržanie cenovej stability, medzi ktoré patria napríklad úrokové sadzby.

<https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/monopol/html/index.sk.html>

Menová politika

Hlavným cieľom menovej politiky je udržiavanie cenovej stability, teda zabezpečenie stabilnej a predvídateľnej inflácie. Primárnym nástrojom je stanovenie základných sadzieb, ktoré majú vplyv na podmienky financovania a ekonomický vývoj (tým sa snažia udržať infláciu na cieľovej úrovni).

Hlavným rozhodovacím orgánom v ECB je Rada guvernérov, ktorá rozhoduje, aká menová politika sa bude používať pre eurozónu. Rada guvernérov posudzuje primeranosť svojich opatrení a to analýzou prínosov a tiež vedľajších účinkov a ich vzájomné pôsobenie. Pre prijatím ďalších rozhodnutí taktiež analyzujú hospodársky, menový a finančný vývoj. Toto posudzovanie robí Rada guvernérov každých 6 týždňov. Následne po prijatí rozhodnutia, národné banky krajín EÚ implementujú tieto rozhodnutia.

Nástroje menovej politiky - vychádzajú z Eurosystému pre nástroje menovej politiky, ktorý sa skladá zo Všeobecného rámca a Dočasného rámca (doplňa, mení, prípadne nahrádza Všeobecný rámec).

1. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me/html/who-owns-the-ecb.sk.html>

Pozostávajú z týchto nástrojov:

- **operácie na voľnom trhu** - riadia úrokové sadzby, likviditu a signalizáciu nastavenia menovej politiky. Rozoznávame 4 typy týchto operácií a to: hlavné refinančné operácie (pravidelné reverzné obchody, vykonávané decentralizované jednotlivými národnými bankami, trvajú jeden týždeň), dlhodobšie refinančné operácie (reverzné transakcie, uskutočňujú sa mesačne so splatnosťou 48 mesiacov), doladzovacie operácie (slúžia na zmiernenie neočakávaných výkyvov likvidity formou devízových swapov alebo termínových vkladov) a štrukturálne operácie (reverzné obchody, priame obchody, vydávanie dlhových cenných papierov)
- **trvalé operácie** - poznáme dva druhy trvalých operácií a to jednodňové refinančné obchody, ktorých cieľom je poskytnúť jednodňovú likviditu a vkladové operácie, ktoré slúžia na uskutočnenie jednodňových vkladov centrálnej banke
- **povinné minimálne rezervy pre úverové inštitúcie** - ECB požaduje, aby inštitúcie mali na účte určitý objem finančných prostriedkov (nemusia byť na účte neustále, ale priemerne na základe denných tržieb počas 6 týždňov). Týmto predchádzajú nedostatku likvidity. Suma je určená hlavne vkladmi klientov so splatnosťou 2 rokov. Prebytočné rezervy sa držia na bežnom účte, kde sa úročia sadzbou jednodňových sterilizačných operácií alebo 0%.
- **smerovanie dopredu** - ECB poskytuje informácie o budúcich zámeroch menovej politiky. So spomínanou signalizáciou budúceho nastavenia začala v roku 2013, "keď Rada guvernérov ECB oznámila, že úrokové miery zostanú podľa jej očakávaní na nízkej úrovni počas dlhšieho obdobia."

PREBIEHA TO NAPRÍKLAD TAKTO:

Centrálna banka vydá vyhlásenie o svojich budúcich zámeroch menovej politiky, napríklad, že kľúčové úrokové sadzby pravdepodobne zostanú v budúcnosti na nízkej úrovni. Komerčné banky tak s väčšou pravdepodobnosťou nastavia úrokové sadzby dlhodobých úverov na nižšiu úroveň. Vedia totiž, že v prípade potreby si budú môcť požičať peniaze z centrálnej banky s nižším úrokom - samy preto môžu nastaviť nižšie úrokové sadzby. To znamená, že podniky dostanú lacnejšie úvery a jednotlivci majú lepšie podmienky na veľké nákupy, napríklad na nákup nehnuteľností. Signalizácia budúceho nastavenia menovej politiky tak môže pomôcť podporiť investičnú aktivitu a spotrebu. Stimuluje tak hospodársky rast a tým vracia infláciu na úroveň, ktorá je v súlade s cenovou stabilitou².

Nezávislosť ECB

"Nezávislosť ECB je zakotvená v inštitucionálnom rámci jednotnej menovej politiky (v zmluve i v štatúte)." To znamená, že nemôže prijímať ani vyžadovať žiadne pokyny od ostatných členských štátov EÚ alebo od orgánov v rámci EÚ. Podľa článku 130 zmluvy sú inštitúcie aj orgány EÚ povinné rešpektovať túto zásadu a tiež nemôžu ovplyvňovať rozhodovacie orgány Európskej centrálnej banky. ECB má k dispozícii všetky právomoci na výkon menovej politiky a samostatne rozhoduje o tom, akým spôsobom a kedy ich použije. Vďaka jej nezávislosti udržiava cenovú stabilitu.

Medzi ďalšie ustanovenia patria napríklad aj funkčné obdobia guvernérov a členov Výkonnej rady v ECB:

- funkčné obdobie guvernérov národných centrálnych bánk je minimálne päťročné,
- funkčné obdobie členov Výkonnej rady ECB je osemročné bez možnosti predĺženia,
- guvernérov národných centrálnych bánk a členov Výkonnej rady ECB možno odvolať z funkcie iba v prípade straty spôsobilosti alebo závažného pochybenia,
- príslušným súdom na riešenie sporov je Súdny dvor Európskej únie

Európska centrálna banka má právo prijímať záväzné predpisy pre plnenie úloh Európskeho systému centrálnych bánk a v určitých, konkrétne vymedzených aktov aj Rady EÚ. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/independence/html/index.sk.html>

2. https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me/html/what-is-forward_guidance.sk.html

<https://www.ecb.europa.eu/mopo/intro/html/index.sk.html>

<https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/html/index.sk.html>

zdroj: <https://unsplash.com/>

História

Prvým míľnikom pre vytvorenie Európskej centrálnej banky bol jún 1988 a rozhodnutie Európskej rady vytvoriť "Hospodársku a menovú úniu". Výbor a vtedajší predseda Európskej komisie Jacques Delors, ktorý ho viedol, bol poverený vytvorením etáp, ktoré mali smerovať k vytvoreniu Hospodárskej a menovej únie.

Vytvorili 3 etapy:

- 1. Etapa sa začala realizovať od 1. júla 1990.** Priority, ktoré bolo treba naplniť pre pokračovanie do druhej etapy boli:
 - úplná liberalizácia kapitálových obchodov
 - užšia spolupráca medzi centrálnymi bankami
 - voľné používanie ECU (európskej menovej jednotky, ktorá bola predchodcom eura)
 - zlepšenie hospodárskej konvergencie"

"Výbor guvernérov centrálnych bánk členských štátov Európskeho hospodárskeho spoločenstva získal rozšírené kompetencie a nové úlohy, kam patrili konzultácie zamerané na podporu koordinácie menovej politiky členských štátov s cieľom dosiahnuť cenovú stabilitu." Pre uskutočnenie ďalších etáp bolo tiež nutné novelizovať Zmluvu o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva tak, aby sa vytvorila požadovaná inštitucionálna štruktúra. "Rokovania vyústili do prijatia Zmluvy o Európskej únii, ktorá bola schválená v decembri 1991 a podpísaná v Maastrichte dňa 7. februára 1992. V dôsledku oneskorení v ratifikačnom procese však zmluva (ktorá zmenila Zmluvu o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva, pričom zmenila aj jej názov na Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva, a jej súčasťou bol i Protokol o štatúte Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky a Protokol o štatúte Európskeho menového inštitútu) mohla vstúpiť do platnosti až 1. novembra 1993."

- 2. Etapa sa začala realizovať od 1. januára 1994.** Aby sa mohlo pokračovať na tretiu etapu, bolo potrebné splniť tieto kroky:"
 - založenie Európskeho menového inštitútu (EMI)

- zákaz financovania verejného sektora centrálnou bankou
- užšia koordinácia menovej politiky
- prehĺbenie hospodárskej konvergencie
- proces vedúci k dosiahnutiu nezávislosti národných centrálnych bánk, ktorý sa má zavrieť najneskôr v deň založenia Európskeho systému centrálnych bánk
- prípravy na tretiu etapu”

Vytvorenie EMI znamenalo zánik Výboru guvernérov. EMI mala tieto hlavné úlohy: prehľbovanie spolupráce centrálnych bánk a koordináciu menovej politiky, uskutočňovanie potrebnej prípravy na zriadenie Európskeho systému centrálnych bánk (ESCB), výkon jednotnej menovej politiky a vytvorenie jednotnej meny v tretej etape. Taktiež vykonávala prípravné práce v oblasti menových kurzových vzťahov medzi eurozónou a ostatnými krajinami.

“V decembri 1995 Európska rada schválila “euro” ako názov európskej menovej jednotky” a následne v decembri 1996 EMI predložila Európskej rade aj verejnosti návrhy bankoviek, ktoré mali byť uvedené do behu 1. januára 2002.

Rada Európskej únie, dňa 2. mája 1998 rozhodla, že 11 členských štátov (Belgicko, Nemecko, Španielsko, Francúzsko, Írsko, Taliansko, Luxembursko, Holandsko, Rakúsko, Portugalsko a Fínsko) spĺňa podmienky na účasť v tretej etape a prijatie eura k 1. januáru 1999.

“Dňa 25. mája 1998 vlády jedenástich zúčastnených členských štátov vymenovali prezidenta, viceprezidenta a štyroch ďalších členov Výkonnej rady ECB. Ich vymenovanie do funkcie nadobudlo účinnosť 1. júna 1998 a znamenalo založenie Európskej centrálnej banky. ECB a národné centrálné banky zúčastnených členských štátov spolu tvoria Eurosystem, ktorý tvorí a určuje jednotnú menovú politiku v tretej etape HMÚ. Založením ECB dňa 1. júna 1998 EMI splnil svoju úlohu. V súlade s článkom 123 (predtým článkom 109I) Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva vstúpil EMI založením ECB do likvidácie. Všetky prípravné práce zverené EMI boli ukončené včas a ECB venovala zvyšok roka 1998 finálnym skúškam systémov a postupov.”

3. Etapa sa začala realizovať od 1. januára 1999. Pre naplnenie cieľov tretej etapy bolo nutné splniť nasledovné:”

- stanovenie neodvolateľných výmenných kurzov
- zavedenie eura
- výkon jednotnej menovej politiky Európskym systémom centrálnych bánk
- nadobudnutie účinnosti mechanizmu výmenných kurzov v rámci EÚ (ERM II)
- nadobudnutie účinnosti Paktu stability a rastu”

“Vstupom Grécka do tretej etapy HMÚ sa 1. januára 2001 počet zúčastnených členských štátov zvýšil na dvanásť. Trinástym členom eurozóny sa 1. januára 2007 stalo Slovinsko. O rok neskôr ho nasledovali Cyprus a Malta, 1. januára 2009 Slovensko, 1. januára 2011 Estónsko, 1. januára 2014 Lotyšsko a 1. januára 2015 Litva. V deň vstupu do eurozóny sa centrálné banky týchto krajín automaticky stali súčasťou Eurosystemu.” (<https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.sk.html>)

Rozhodovacie orgány ECB

Európska centrálna banka má 4 rozhodovacie orgány:

- **Rada guvernérov:** Rada guvernérov je tvorená 6 členmi Výkonnej rady a guvernermi národných bánk jednotlivých krajín EÚ. Je najvyšším rozhodovacím orgánom v ECB. Pri hlasovaní v Rade guvernérov využívajú guverneri jednotlivých národných bánk rotáciu hlasovacích práv, teda pri hlasovaní sa striedajú podľa určeného harmonogramu (napríklad guverner Národnej banky Slovenska má hlasovacie práva na rok 2022 v mesiacoch január - september a na rok 2023 v mesiacoch január - november). “Rotačný systém pomáha zachovať schopnosť Rady guvernérov konať, aj keď sa počet jej členov s každou novou krajinou eurozóny postupne zvyšuje. Zo zmlúv o Európskej únii vyplývala povinnosť rotačný systém zaviesť vtedy, keď počet guvernérov

prekročí osemnásť, čo nastalo 1. januára 2015 pri vstupe Litvy do eurozóny³.”

- **Výkonná rada:** je tvorená 6 členmi a to prezident, viceprezident a ďalší štyria členovia. Všetci členovia Výkonnej rady sú vymenovaní kvalifikovanou väčšinou Európskej rady. Členovia Výkonnej rady majú hlasovacie práva celý rok.
- **Generálna rada:** je tvorená prezidentom ECB, viceprezidentom ECB (v súčasnosti je ním Luis de Guindos) a guvernérmi všetkých národných bánk krajín Európskej únie - teda štátov, ktoré patria do eurozóny, aj tých, ktoré nepatria do eurozóny.
- **Rada pre dohľad:** je tvorená predsedom, podpredsedom, štyrmi zástupcami ECB a zástupcami vnútroštátnych orgánov dohľadu. Predseda je menovaný na obdobie 5 rokov a môže byť menovaný len raz. Podpredseda je vždy niektorý z členov Výkonnej rady. Rada pre dohľad zasadá každé tri týždne a “predmetom zasadania je diskusia, plánovanie a plnenie úloh ECB v oblasti dohľadu⁴.” Návrhy rozhodnutí predkladá Rade guvernérov.

Organizačná štruktúra

Organizačná štruktúra ECB sa skladá z 3 sekcií:

1. **Výkonná rada:** je najväčšou sekciou v ECB a má nasledovné podsekcie:

- Kancelária pre ochranu osobných údajov
- Ekonomika (analyzuje hospodársky cyklus, modeluje prognózy, rieši rozpočtovú politiku, a pod.)
- Interný audit
- Makroprudenciálna politika a finančná stabilita (rieši finančnú reguláciu, systémové riziko a finančné inštitúcie, modeluje záťažové testy a pod)
- Menová politika
- Poradcovia výkonnej rady (centrum pre klimatické zmeny)
- Riadenie rizík
- Sekretariát ESRB
- Výskum
- Bankovky
- Infraštruktúra trhu a platobný styk
- Komunikácia
- Medzinárodné a európske vzťahy (analyzujú medzinárodnú hospodársku politiku, zastúpenie v Londýne či Washingtone a pod.)
- Operácie na trhu
- Právne služby
- Sekretariát (v rámci Sekretariátu funguje Kancelária pre kontrolu dodržiavania pravidiel a riadenie)
- Štatistika

Má teda na starosti všetky úlohy a ciele, ktoré zabezpečuje Európska centrálna banka.

2. **Vrchný riaditeľ pre oblasť služieb:** táto sekcia sa zaoberá službami a samotnou prevádzkou, má tieto podsekcie:

- Informačné systémy
- Ľudské zdroje
- Skupina pre organizačnú efektívnosť
- Korporátne služby
- Riadenie a transformácia
- Operačné riziko a zabezpečenie nepretržitej prevádzky
- Kancelária pre kontrolu dodržiavania pravidiel a riadenie.

3. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/voting-rotation.sk.html>

4. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/ssm/html/index.sk.html>

3. Predseda a podpredseda Rady pre dohľad: ako už z názvu vyplýva, táto sekcia je zodpovedná za dohľad a má tieto podsekcie:

- Previerky na mieste a previerky interných modelov
- Riadenie a operácie SSM (má na zodpovednosť napríklad odbornú spôsobilosť, sankcie, tiež sem patrí sekretariát SSM, a pod.)
- Špecializované inštitúcie a menej významné inštitúcie
- Stratégia a riziká dohľadu
- Horizontálny dohľad
- Systémové a medzinárodné banky
- Univerzálne a diverzifikované inštitúcie
- <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/orgachart/html/index.sk.html>